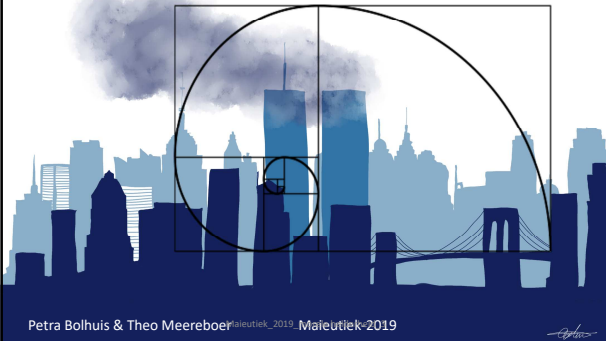

Morele helderheid-3

Wat doen we met onze idealen in een tijd van polarisatie?

Petra Bolhuis & Theo Meereboer #maeutiek_2019_Maieutiek-2019

Moraal; feit of idee?

In de filosofie is er een bekend probleem dat gaat over het verschil tussen **zijn** en **moeten**, (is and ought).

Hume (1711-1776) vindt dat alle kennis voortkomt uit de ervaring. Dan kunnen we alleen iets zeggen over wat is (geweest) en niets over wat nog moet gaan komen. (niet alleen ethisch, maar ook empirisch). Heeft veel invloed op Kant(1724-1804).('Hij wekte mij uit mijn dogmatische sluimer')

Maieutiek_2019_morele helderheid_3

Probleem van feiten

- Als Hume gelijk heeft moet je het doen met de wereld zoals die is en kun je niets zeggen over de toekomst. (zelfs niet over causale verbanden)
- Kant draait het om (Copernicaanse wending) en zegt die causaliteit zit in ons en wij kunnen niet anders denken dan causaal.
- Ook m.b.t. moraal brengen wij waarden in die er niet zijn, maar waarvan we weten dat ze er zouden moeten zijn. (m.a.w. we weten wat we **zouden moeten doen**, ook al doen we het niet)

Maieutiek_2019_morele helderheid_3

Verlichting volgens Kant

Verlichting is de bevrijding van de mens uit zijn zelfverschuldigde onmondigheid,

Onmondigheid is het onvermogen zijn verstand te gebruiken zonder leiding van een ander.

Deze zelfverschuldigde onmondigheid niet ligt in een gebrek aan verstand, maar in een gebrek aan moed en wilskracht .

Heb de moed je eigen verstand te gebruiken! is de kernspreuk van de Verlichting (...)

“Wanneer dan toch gevraagd wordt: leven wij nu in een verlichte tijd? dan is het antwoord : neen, maar wel in een tijd van de Verlichting.” (Kant in Wat is verlichting)

Maieutiek_2019_morele helderheid_3

Verlichting

- Kennis (rede/rationaliteit)
- Vrijheid (geen hiërarchie, maar meritocratie)
- Gelijkheid (stand- en rechtsgelijkheid)
- Broederschap (niet alleen éigen groepen, maar universele waarden, dus helpen bij emancipatie van groepen die achtergesteld waren)

Maieutiek_2019_morele helderheid_3

Verlichting mislukt?

Kritiek van velen op Verlichting. (Nietzsche, Postmodernisme, Conservatieven en Arendts onderzoek naar totalitarisme.

Terechte kritiek;

- Verlichting werd ook een machtsinstrument,
- Uitsluiting bleef ook in de verlichting,
- Meer kennis maakte ruimte voor postmoderne twijfel,
- Techniek en welvaart brachten nieuwe maatschappelijke verwarring en ongelijkheid.

Maieutiek_2019_morele helderheid_3

Verlichting is niet mislukt!

De kritiek is op de uitvoering en de onbedoelde en onvoorziene effecten. Maar daarmee is de Verlichting niet mislukt;

- Tegen bijgeloof,
- Tegen martelen,
- Voor meritocratie i.p.v. afstamming,
- Voor gelijkheid van vrouwen, arbeiders enz,
- Ruimte voor (zelf)kritiek

Maieutiek_2019_morele helderheid_3

Scepticisme en verlichting

- Kant werd door Hume uit zijn dogmatische sluimer gewekt. Wat is het belang? Wij redden het toch best ook al weten we niet of de zon morgen opkomt? (135)
- Maar als we aan de rede gaan twifelen dan kan dat ertoe leiden dat we ons gaan beroepen op *custom and believe*. (Hume)
- Het gevolg kan zijn een zeer traditionele conservatieve leef- en denkwereld.

Maieutiek_2019_morele helderheid_3

Burke en andere conservatieven

- Burke, maar ook anderen concludeerden dat de nasleep van de Franse revolutie bijna alle denken en vrijheid om zeep had geholpen. Kortom: het Verlichtingsdenken was een gevaar.(137)
- Zijn redenering wordt een standaardredenering. Hierin wordt de Verlichting gezien als gebaseerd op ideeën, terwijl conservatisme zich op de realiteit baseert. Die realiteit is Hobbes' natuurtoestand, later aangevuld met de vernistheorie. "Kunt u mijn eigenbelang zo inpakken dat het een cadeautje lijkt"(Theo Maassen)

Maieutiek_2019_morele helderheid_3

Kant tegen de feiten

Kant maakt duidelijk dat zelfs de 'harde wetenschap' niet zonder aannames (apriori) kan die niet aan de ervaring (aposteriori) ontleend zijn. Wetenschappelijke vooruitgang is in die zin gebaseerd op Verlichtingsdenken en op ideeën die eerder moeten (ougt) dan is zijn.

Je kunt dan een stappenplan maken waarbij het éne gedrag vooruitgang is in de richting van het ougt en het andere gedrag niet.

Maieutiek_2019_morele helderheid_3

Realisme is luiheid(148)

De kloof tussen zijn en moeten is te groot om morele uitspraken te beoordelen op waar of onwaar.

Realisme in de zin van de Verlichting is niet gelaten accepteren wat is. Maar het is ook geen stappenplan naar succes. Dat kan alleen in een kitschversie van de werkelijkheid. (Disney, *The Secret*, en allerlei versies van stil maar, wacht maar, alles komt goed)

Maieutiek_2019_morele helderheid_3